

Preclík Vratislav: Dobyť Kazaně a Masarykova cesta k demokratickému státu, in ČAS., časopis Masarykova demokratického hnutí, číslo 88, str. 35–42, ročník XVII., říjen–prosinec 2009, registrace Ministerstva kultury ČR, č.7435, Registrace ISSN 1210-1648

Preclík Vratislav: Zborov a T. G. Masaryk, in ČAS., časopis Masarykova demokratického hnutí, číslo 53, str. 9–11, ročník XI., červenec 2003, registrace Ministerstva kultury ČR, č.7435, Registrace ISSN 1210-1648

Preclík Vratislav: T.G. Masaryk a „Kyjevské tažení“ jeho legionářů, in ČAS., časopis Masarykova demokratického hnutí, číslo 100, str.21–27, ročník XX., říjen–prosinec 2012, registrace Ministerstva kultury ČR, č.7435, Registrace ISSN 1210-1648

Preclík Vratislav: Masaryk a legie, váz. kniha, 219 str., první vydání, vydalo nakladatelství Paris Karviná, Žižkova 2379 (734 01 Karviná-Mizerov, CZ) ve spolupráci s Masarykovým demokratickým hnutím, 2019, ISBN 978-80-87173-47-3

Masarykovy myšlenky pro 21. století

Historika Milana SCHOLZE, autora knihy o Masarykově myšlení ve srovnávací perspektivě, jsem požádal o rozhovor. Nejprve bych ho ale rád našim čtenářům představil.

Milan SCHOLZ (*1984) vydal na konci roku 2020 knihu *České a polské hledání identity: myšlení Tomáše Garrigua Masaryka a Romana Dmowského v komparativní perspektivě*. Masarykovské problematice se již dříve věnoval ve třech dílčích studiích. V nejnovější době začal k otázkám spjatým s myšlenkami TGM uveřejňovat též publicistické texty. Je nezávislým historikem, věnuje se analytickým činnostem, píše eseje. Historické vědy ve specializaci obecné a komparativní dějiny vystudoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (2009 PhDr., 2017 Ph.D.)

Je zřejmé z Vašich publikací, že máte hluboký zájem o dílo T. G. Masaryka. Jak jste k tomu zájmu došel? Může za to rodinná výchova, nebo jste k odkazu T. G. Masaryka přišel později, až v dospělosti?

Moje cesta k Masarykovu myšlení směřovala vlastně od obecného ke konkrétnímu. Rodinná výchova sehrávala roli především v té obecné rovině, v celkovém vztahu k vědění a poznání. A řekl bych i k metodě. Za studentských let, během studia historie, mě zaujala Masarykova kniha Česká otázka a též problematika okolo tzv. sporu o smysl českých dějin vůbec. Česká otázka totiž nastoluje tázání, které historiografie často mlčky nebo s rozpaky přechází jako něco přesprávně spekulativního – tázání po souvislostech mezi epochami a po významu minulého vývoje pro ten dnešní i ten budoucí. A protože jsem se svou specializací stával historikem srovnávacích dějin, pokoušel jsem se hledat pa-

ralely k České otázce v jiných zemích (tj. srovnatelné texty vzniklé v podobné době jako ona). Ale v jádru zájmu pro mě zůstala Masarykova formulace problému. Ke komparaci jsem přistupoval především proto, že nabízí vždy trochu odlišnou optiku než studium jediného případu, vede k odlišnému kladení otázek. A tak jsem pozvolna poznával širí a komplexitu Masarykova uvažování. Z původního studia České otázky se stal zájem o osobnost TGM a otevírala se cesta k bádání a přemítání nad Masarykovým myšlením jako celkem.

V čem vidíte význam odkazu T. G. Masaryka?

Masaryk je velkou částí naší veřejnosti vnímán pouze jako první prezident Československa, zakladatel nezávislého státu. To je takový historický „šuplík“, kam je pro zjednodušení přiřazen, zdroj prvních asociací, které při vyslovení sloganu TGM vytanou na mysli. Já osobně ale vidím význam Masarykova odkazu především v tom, z čeho jeho budování státu a prezidentství vyrůstalo. Spatřuji jej ve skutečnosti, že Masaryk byl všestranným myslitelem a teprve s tímto zázemím přistoupil k politice a politickému působení. Právě zde pro nás dnes může být měřítkem osobnostních a kvalifikačních předpokladů, jaké by měli naplňovat kandidáti, jež do veřejných funkcí volíme. Měřítkem, podle kterého bychom měli uvažovat nad tím, s jakým životopisným profilem se mohou stát nejen správci, ale i úspěšnými tvůrci věcí veřejných.

A potom jsou zde jako odkaz Masarykovy knihy a jiné texty – ty pokládám za velké kulturní dědictví našeho národa. Soubor Masarykových textů je totiž v naší zemi ojedinělým, unikátně komplexním pojetím společenského a politického myšlení. Zachovávat a také oživovat odkaz TGM podle mě znamená ozřejmovat té části naší veřejnosti, jež má zájem o dění ve veřejném prostoru a o otázky dalšího směřování naší společnosti, že se Masaryk ve svých textech velmi výstižně vyjadřuje k otázkám, které nás tíží i dnes. Znamená to ukazovat, že princip problémů, jež se řešily před sto lety, byl těm dnešním často dost podobný. A občanům, kteří žijí především každodenním životem a smýšlí hodně prakticky, je prostřednictvím Masarykových myšlenek možné osvětlit, že je – pokud jde o fungování státu a společnosti – neefektivní objevovat znovu Ameriku, když je už dávno zakreslená na mapách, či budovat dům od nuly na zelené louce, když vedle stojí bez užitku téměř hotový.

Napsal jste knihu o Masarykově myšlení. V něm hraje významnou roli i otázka náboženství. Má Masarykovo pojetí náboženství význam pro naši dobu?

Masarykovo pojetí náboženství bylo velmi svébytné a myslím, že může být dnešní době v mnohém blízké. Masaryk byl niterně věřícím křesťanem. Je známo, že s sebou při svých cestách pokaždé vozil osobní Bibli. Bylo to ale hodně individuální křesťanství, řekl bych takřka křesťanství bez dalších přívlastků.

Konfese a konfesionalita vůbec, příslušnost k té které církvi, v něm sehrávala zvláště ve zralejším věku jen malou roli. Hledání konkrétního církevního ukotvení bylo charakteristické spíše pro Masarykovo mládí. Když Masaryk roku 1880 jako třicetiletý konvertoval k reformované církvi, tuto životní událost velmi prožíval. Dle některých svědectví dokonce uvažoval, že by se stal pastorem. Ale již samotný akt konverze naznačoval, že mu bude v budoucnu i evangelická církev značně těsná. Masaryk byl tehdy nečekaně vyzván, aby odříkal apoštolské Credo, což učinil jen s velkým sebezapřením, protože se s ním osobně v celosti neztotožňoval. A spory v průběhu let narůstaly. Na přelomu století tak přední představitelé evangelické církve s nevolí pozorovali Masarykovy kontakty s katolickou modernou. A byly zde i četné věroučné neshody, které se například staly příčinou ochladnutí Masarykových vztahů s evangelickým farářem Janem Karafiátem, autorem známé dětské knížky Broučci.

Masarykovo křesťanství ztělesňovaly především křesťanské hodnoty a individuální víra. Co bylo Masarykovi naopak hodně vzdálené, to byl rituál a také mystika. Na rituál odtržený od hodnot přitom Masaryk poukázal prostřednictvím značně vyhraněného příkladu – lupič se modlí, aby se mu podařil plánovaný zločin. Svou náklonnost k protestantským denominacím zdůvodňoval Masaryk ve velké míře právě tím, že v protestantských církvích hraje rituál ve srovnání s katolicismem podstatně menší úlohu. S ohledem na ritualizaci náboženství pak silně kritice podroboval zvláště pravoslaví, kde do hry vstupoval též zmiňovaný prvek mystiky, Masarykovi zcela cizí.

Když Masaryk na konci 19. století psal o náboženství jako klíčovém fenoménu ovlivňujícím moderní evropské národy, mnozí si takřka klepali na čelo a ptali se sami sebe, co to ten Masaryk říká, vždyť náboženství ve společnosti věku páry z veřejného života rychle ustupuje. Jenže on to myslel úplně jinak. Neuvažoval o rituálu, nýbrž o tom, že křesťanské hodnoty se už modernímu člověku 19. století (na rozdíl od jeho středověkých předků) vepsaly takřka pod kůži a nepotřebovaly tolik různá církevní zastřešení. Další historický vývoj ve 20. století ukázal, že Masaryk v něčem pravdu měl, zároveň však kultivaci lidského ducha křesťanskými hodnotami hodně přecenil – to už je nicméně jiná problematika.

Masaryk na otázku náboženství a příslušnosti k té které církvi nahlížel též hodně psychologicky (respektive antropologicky) – to je myslím pro naši dobu také důležité a podnětné. Domníval se, že každý typ člověka může nalézat trochu jinou cestu ke křesťanským hodnotám a k Bohu, která odpovídá jeho osobnostnímu profilu. Tak například říkal, že pro jeho maminku Terezií je katolicismus se svou obrazností lepší než evangelická vyznání, zatímco pro něj samého je tomu naopak.

Víme, že T. G. Masaryk miloval ruskou filosofii, ruské spisovatele, umělce. Setkal jste se s jeho dílem, kde by vysvětloval své postřehy z Ruska a poučení pro nás Evropany?

Těch postřehů je mnoho, vždyť ruské problematice věnoval Masaryk své vůbec nejrozsáhlejší dílo Rusko a Evropa. Mnohé jsou zvláště nyní velmi aktuální a rád bych se otázce věnoval v jednom ze svých budoucích masarykovských esejů. Základní myšlenku z Ruska a Evropy pokládám přitom v dnešních dnech za velmi nosnou – Masaryk zde vyslovil tezi, že „Rusko je tím, čím Evropa byla“, a že v Rusku je „člověk jakoby přenášen do minulosti, často do středověku“. Je to samozřejmě především metafora. Fázový posun, jak tomu říká srovnávací historiografie, v dějinách v čisté podobě neexistuje. Zároveň se ale jedná o klíčový postřeh. Předindustriální Rusko, o němž Masaryk na počátku 20. století psal a jež mu připomínalo středověk, již pochopitelně zmizelo. Člověk je však i dnes v případě Ruska „jakoby přenášen“ (abych doslovně použil Masarykův obrat) do jiné éry evropských dějin, než jakou my v 21. století žijeme.

Na evropském kontinentu převládal od druhé světové války rostoucí konsensus o tom, že státní zájmy se prosazují měkkou, nikoliv tvrdou silou, kulturně a ekonomicky, nikoliv vojensky (hovořím výlučně o Evropě, v jiných částech světa to bylo složitější). Po pádu komunistických režimů na východ od železné opony se zmíněné konsenzuální směřování výrazně umocnilo. Vyhřeznutím z tohoto vývoje byly pouze oživené nacionalismy v bývalé Jugoslávii a s nimi spojené vojenské konflikty. V 21. století byla pak válka v Evropě v podstatě zapomenutým pojmem. Vytratila se z mentálního povědomí Evropanů jako něco, o čem se nepředpokládá, že by na evropském kontinentu mohlo nastat. A nyní se ozval hlas z evropské minulosti, ozvuk zapomenutých časů, který ukázal, že v Rusku stále pracují stará schémata. Ta schémata jsou v něčem svébytně ruská, v mnohém ale evropská, jen z jiného období evropských dějin. A k tomu nám Masaryk zase říká: „Rusko je také Evropa... Evropa není Rusku podstatně cizí, ale Rusko si ji přece neosvojilo, dosud neosvojilo úplně.“

A jaká je tedy pointa Masarykova přístupu k ruské problematice, z níž si můžeme vzít poučení? Ta, že Rusko zrodilo velké množství myslitelů, vědců, osobností. Postav, jež jsou jako vynikající individuality pro svět inspirací a jsou hodny obdivu, neboť jejich dílo často vznikalo navzdory Rusku samému. Ale inspirací nemůže a nesmí být Rusko jako takové. V tom Masaryk hodně polemizoval se silným rusofilským proudem v české společnosti 19. a počátku 20. století, což nemusí být dnešním okem na první pohled patrné. Tento rusofilský proud nebyl za Masarykových časů již tak naivní jako kdysi za národního obrození v první polovině 19. století – naučil se rozlišovat mezi ruským státem a ruskou společností, přičemž slovanskou vzájemnost vztaho-

val nikoliv k oficiálnímu Rusku, ale k ruskému lidu. Masaryk ale posunul věc ještě dál. Jeho pojetí vzájemnosti se dotýkalo nikoliv ruské společnosti a ruského lidu jako celku, ale výhradně konkrétních individualit, osobností, z nichž vyzářovalo lidství, humanita, kterou sám ve svém díle tak často pojmenovával.

A slovanství jako takové Masaryk pokládal za nedílnou součást Evropy, evropský fenomén, který není o nic více ruský než třeba český. Představu, že Rusko je autenticky slovanské, více slovanské než západní Slované, pokládal za historicky falešnou a naivní. Zdůrazňoval, že tak jako Slované na západě byli v interakci s národy západního civilizačního okruhu a prolínali se s nimi, tak i historický vývoj Slovanů na východě probíhal v úzkém (ba často i užším) prolnutí a mísení s tamními neslovanskými etniky, turkotatarskými, ugrofinskými a dalšími, což se dodnes odráží v kultuře i jazyce.

T. G. Masaryk měl velkou úctu k Janu Husovi. V čem spatřujete význam úcty k Janu Husovi v současné společnosti? Není to již minulost?

V průběhu 19. a 20. století se u nás ve veřejném prostoru uplatňovaly tři dominantní směry výkladu Husovy postavy a husitství – náboženský, národní a sociální. A všechny tři, každý jinak, přispěly vlastně k tomu, že je Hus v české společnosti posledních třiceti let přijímán spíše vlažně, často jako jakási inventární položka českých dějin, jedna mezi mnohými. O sociálně orientovaném výkladu protlačovaném komunistickým režimem, který z Husa činil bezmála revolučního vůdce mas, netřeba blíže hovořit. Národní interpretace, silná za první republiky, narážela v polistopadové době na snahu mladších generací o rozlet, o světovost, kdy se národní hranice, do nichž domněle zapadal i Hus, stávaly příliš těsnými. A konečně nábožensky orientovaný výklad Husovy působnosti limitovala nízká religiozita české společnosti.

Podíváme-li se ale na Masarykův pohled na Jana Husa i na následné husitství, nespadá ve skutečnosti do žádného z těchto tří směrů. Husův význam spatřoval Masaryk v univerzálně etické rovině, nikoliv v úzce náboženské nebo národní. Je zajímavé, že ani první republika tento Masarykův pohled moc nereflektovala. Byla až příliš oslněna zbudováním nezávislého státu a zvláště nahlížení na husitství tu a tam hraničilo až s vlastenčením, které Masaryk rád neměl – sám v tomto směru před první světovou válkou podroboval českou společnost sžíravé kritice.

Domnívám se, že právě Masarykovo vidění Jana Husa může být inspirací pro 21. století. Hus byl pro Masaryka vzorem lidského postoje usilujícího o hledání „pravdy“, jež může být vágním i prázdným pojem, pokud se používá svévolně, bez vyšší etiky. Protože bylo v Husově době náboženství všudypřítomné, mělo hledání pravdy přirozeně náboženskou formu. Znamenalo zkoumání Písma svatého, hledání jeho etického významu a smyslu. Zname-

nalo požadavek, aby Písmo platilo stejně pro všechny a nebylo jen formálním kusem papíru či laciným zdrojem z kontextu vytržených argumentů. Cítilo na odstranění „nadpráví“ (Masarykův termín) jedněch nad druhými. A to už je nadčasová problematika, zde už se nejedná jen o Písmo. Tady už jsme u žhavých otázek dneška a ostatně i každé jiné doby.

Husovo vystoupení mělo navíc ještě druhý nosný nadčasový etický prvek. Obvinění Jana Husa šlo úmyslně oklikou, směřovalo proti tomu, co on nikdy nehlásal a co tudíž odmítl odvolat. To je v dějinách dost klasický model. Zprofanované režimy zpravidla nečinily svá zvěrstva podle svých vlastních zákonů, nýbrž v rozporu s nimi, a právě ty, kdo na tuto skutečnost poukázali, obvinily oklikou z něčeho jiného než z toho, co jim bylo ve skutečnosti nejvíce trnem v oku. To nakonec vidíme v nedemokratických částech světa i dnes.

Masaryk spatřoval právě v husitském období jádro českých dějin. Jak se k této otázce stavět dnes?

Masaryk vnímal husitství jako důležitý fenomén univerzálních a evropských dějin, který včleňoval české země do hlavních silokřivek evropského a světového vývoje (Masarykovými slovy činilo husitství z české otázky otázkou světovou). Velkou roli přitom přičítal také jednotě bratrské a Petru Chelčickému, na ty nesmíme zapomínat. Husitství a české bratrství znamenaly podle Masaryka přechod od středověku k novověku, prvopočátek rozmachu evropského ducha založeného na rozumu, iniciační fázi reformace, která pak pokračovala v jiných podmínkách jinde. Na tento prvek se dnes zapomíná, žáci se ve školách učí, že počátkem novověku bylo objevení Ameriky roku 1492, kdy započala evropská teritoriální expanze směrem k jiným kontinentům. Bylo by však určitě lepší vnímat přechod k raně moderní době jako proces, ne jako jednorázovou událost. A do tohoto procesu Hus a husitství nepochybně patří.

Jako historik srovnávacích dějin si tady dovoluji malý exkurs, který ukazuje na to, jakou roli sehrály v evropských dějinách malé národy. Ve vrcholně středověkých podmínkách, ve 14. století, se mohly jen stěží vnitřně konsolidovat velké státy, logistika to nedovolovala. Menším zemím se to však již tehdy podařilo. Poslední Přemyslovci a následně Karel IV. tak ve střední Evropě konsolidovali české země, na samém západě při Atlantiku se podobně vnitřně upěvnilo Portugalsko. Dodnes jsou obě země téměř stejně velké a mají skoro stejně obyvatel. Portugalci tehdy vyvinuli nové typy lodí, podnikali cesty podél Afriky, na konci 15. století dopluli do Indie. Pak převzali „veslo“ Španělé a po nich Holanďané, Francouzi, Angličané. Portugalsko upadlo, načas i ztratilo nezávislost. Uchovalo si kolonie, ale dominantní obchodní postavení v nich získala Británie. Ale přestože se Portugalsko v moderní době stalo dost chudou zemí na evropském okraji, bylo to právě ono, kdo evropský koloniální roz-

mach umožnil. V českých zemích se v 15. století zrodilo husitství a české bratrství. V 16. století se těžiště náboženských proměn posunulo jinam, vznikalo luteránství, kalvinismus a pronikavě se měnila (reformovala) i katolická církev – přišel Tridentský koncil, vznikl jezuitský řád. České země působily v následujících staletích z hlediska hlavních proudů evropského vývoje načas jako zapadlá země, kotlina uprostřed pohraničních hvozdů, geograficky i kulturně otevřená především přes jižní Moravu k jihu a vykazující dle Masarykových slov „spád k Vidni“. Ale prvopočáteční impuls ke svobodě evropského ducha, k jeho novověké transformaci a k následné globální expanzi evropského myšlení se přesto podle Masarykova hodnocení zrodil právě zde.

A co si z těchto faktů vzít dnes za ponaučení? Evropské i světové dějiny jsou velmi propletené a vzájemně překřížené. Světová historiografie má dnes pro překřížení a proplétání mezi často zdánlivě nesouvisejícími fenomény a fakty i metodologické koncepty výzkumu – Francouzi tomu říkají *histoire croisée*, Němci *Verflechtungsgeschichte*, Anglosasové *entangled histories*. Masaryk si výstižně všiml, že to bylo právě husitství a české bratrství, co české dějiny výrazně včleňuje do evropského i globálního pletiva. Význam husitské problematiky je ostatně vidět i ze zahraničních knih o evropské identitě, jež nepocházejí od našich bezprostředních sousedů. Nedávno jsem například četl drobnou esejistickou knížku italského novináře a diplomata Alberta Indelicata *Eurolandia contro l'Europa* (*Eurolandie proti Evropě*) a je zajímavé, jak tam autor české země (*Boemia*) v několikaslavné zkratce definuje – jako „zemi Karla IV., Jana Husa a Franze Kafky“.

Naše hnutí chce neustále posilovat svou přítomnost ve školách, děti základních škol píší práce k tématům, které souvisejí s odkazem T. G. Masaryka. Co byste dětem přibližně ve věku od 6. do 9. třídy doporučil?

Neřeknu Vám konkrétní text, s ohledem na školní výuku je to spíše o výběru vhodných pasáží či úryvků z různých zdrojů. Myslím si, že nejlepším řešením by byl vznik nějaké masarykovské čítanky. Výhodou Masaryka a jeho myšlení pro školní výuku je šíře témat, jíž se Masaryk věnoval – národ a stát, náboženství, sociální otázka, mezilidské vztahy, Evropa a slovanství, mezinárodní vztahy, význam krásné literatury, vzájemný poměr jednotlivých vědeckých disciplín a oborů činnosti. Takže to ve škole pokrývá dějepis, základy společenských věd či občanskou výchovu, literaturu, zeměpis. Čítanka opatřená komentářem k jednotlivým textům by mohla v první řadě sloužit učitelkám a učitelům. Ti znají své třídy a své žáky nejlépe jako individuality. A mohli by vybírat, co je může oslovit, co pro ně může být zajímavé. Rád bych v této souvislosti upozornil na prvorepublikovou Masarykovu čítanku od Karla Josefa Obrátla, jenž svého času působil jako ředitel školy v Uherském Hradišti.

Knížka má asi sto šedesát stran, vyšla ve více vydáních a je v digitalizované podobě volně dostupná v národní digitální knihovně Kramerius. Nebyla ale určena přímo pro školy, spíše pro zájemce z řad širší veřejnosti. A je to přeci jenom jiná doba než ta naše dnešní. Určitým vodítkem ale snad být může.

Považujete za významné informovat naše občany o díle T. G. Masaryka. Měl byste námět, jak zprostředkovat tyto informace současnému člověku, který asi spíše přemýšlí o plánu na dovolenou v Chorvatsku než aby studoval knižní produkci pocházející od T. G. Masaryka?

Jako určitou cestu bych viděl něco jako „Hovory s TGM pro 21. století“ (případně „Hovory o TGM pro 21. století“). Tím nemíním převyprávění Čapkova textu pro dnešního čtenáře, ale úplně nový „rozhovor“ s Masarykovými myšlenkami a o nich na základě otázek aktuálních dnes, v knižní nebo jiné podobě. Mám zde namysli především princip dialogu, i když třeba fiktivního. My se dnes samozřejmě nemůžeme ptát Masaryka přímo, ale můžeme klást otázky jeho textům. Masaryk sám měl (zvláště ve svém mládí) velmi rád Platóna. A to, co činí Platóna dodnes čtivějším ve srovnání s druhým klasikem antické filosofie, Aristotelem, je právě dialogický princip jeho textů. Dialog dává zdánlivě starým a zaprášeným myšlenkovým světům úplně jinou dynamiku než autorský monolog.

Jsem ale zároveň přesvědčen, že Masarykův odkaz nelze aktualizovat a popularizovat takřikajíc za každou cenu, tomu bych se rozhodně vyhnul. Masaryk sám se svými myšlenkami publiku nikdy nesnažil zalíbit, nýbrž chtěl pojmenovat problémy společnosti a nalézt jejich řešení. Podle toho bychom měli nakládat i s jeho odkazem.

A potom je zde ještě jedna věc, důležitá pro informování o myšlenkách a díle TGM. Rozhodně se nesmíme bát přistupovat k Masarykovi a jeho myšlení kritickým způsobem. Něco takového není projevem neúcty. Naopak, oživuje to Masaryka pro dnešní dobu. Právě kritický přístup je totiž nanejvýš masarykovský. Je k tomu krásný Masarykův výrok, který TGM uplatňoval při diskusích: „Ať zaujmete jakoukoliv pozici, nedám vám v ní pokoje.“ My za sebou dnes prostě máme dalších skoro sto let historického vývoje a nemůžeme Masarykovy myšlenky přejímat jako takové, en bloc. Masaryk si velmi vážil Havlíčka, ale to, jak o něm uvažoval a psal, už nebyl autentický historický Havlíček. Nebyla to ani snaha o jeho historickou rekonstrukci. Byl to Masarykův Havlíček, Havlíček historicky posunutý, jehož myšlenky se jako by znovu děly v Masarykově současnosti.

Na jakém masarykovském tématu nyní pracujete a co v tomto směru plánujete do budoucna?

Začal jsem v loňském roce publikovat masarykovské eseje na aktuální témata, jež se snaží ukázat, jak může Masarykovo myšlení přispět k analýze našich dnešních problémů a pomáhat najít jejich řešení. V tom bych chtěl určitě pokračovat, především u příležitosti Masarykových výročí, kdy je snad společnost k podobným tématům přeci jen malinko vnímavější.

A potom, jako historik, bádám nad rozsáhlejšími tématem Masarykova vztahu k českým regionům, venkovu, přírodě, k „čerstvému vzduchu“, jak Masaryk rád říkával. Zabývám se časovým rámcem ukončeným rokem 1914. Mám k věci již z dřívějších let rozsáhlejší rešerše a dávám materiály dohromady. Chtěl bych upozornit na velké propojení této tematiky s Masarykovým myšlením, s Masarykovými texty a dílem vůbec. Na to, že Masarykovo myšlení se rozhodně nerodilo jen mezi potměnými policemi zaprášených knihoven. Masaryk z města unikal, jak jen mohl. Vždy se velmi těšil na prázdniny, které trávil pokaždé zhruba od poloviny července do poloviny září na venkově. Měl velmi rád slunce a často o něm mluvil. Rád též jezdil do českých regionů přednášet a přednáškovou činnost nezřídka spojoval s turistickým poznáváním toho kterého místa či regionu. Podle mnoha dobových svědectví měl Masaryk venkovské přednášky ve větší oblibě než výuku na univerzitě a ony také ve veřejnosti daleko více působily – zvláště tzv. extenze, rozšiřující vzdělávací přednášky pro české učitelstvo. Upozornil na to například jejich pamětník, biolog a filosof Emanuel Rádl. Důležité také je, že během prázdnin trávených na venkově Masaryk často psal a řada jeho děl tak z velké části vznikala ve venkovském prostředí. V českých regionech Masaryk hojně rozmlouval s místními intelektuály, často evangelickými faráři, přičemž jejich intelektuální působení bylo vzájemné – ať již to byl Čeněk Dušek, který Masarykovi zpřístupňoval Kolínsko a Poděbradsko, farář Josef Šára na Hronovsku, bratrský kazatel Eugen Schmidt ve východočeském Potštejně (později působící v Dubé na Českolipsku) nebo jeho syn Walther, jenž o Masarykovi na počátku 20. století publikoval dva články v prestižním německém protestantském časopisu Die christliche Welt. A samozřejmě další a další. K tématu propojení mezi Masarykovým myšlením a regionální a venkovskou problematikou bych chtěl publikovat pár odborných článků, nějaké esejistické příspěvky – a jednou z toho doufám vznikne kniha.

Potom mám také nějaké materiály ke srovnání Masarykova hledání národní identity v širší evropské perspektivě – kdysi jsem si k tomuto tématu dělal předvýzkum z různých evropských zemí, nejen z Polska, o němž jsem publikoval ve své knize. Ale to pro mě v současnosti není tak úplně prioritou.

Na závěr našeho rozhovoru nám řekněte významnou větu z díla T. G. Masaryka, která by měla význam pro naše čtenáře.

V posledních více než dvou letech svět opakovaně zažívá krizové momenty, jeden střídá druhý. Myslím, že povzbudivě může v tomto směru působit Masarykovo konstatování vyplývající z vlastní životní zkušenosti i ze znalosti dlouhodobého vývoje lidské společnosti: „Moje mínění obecně je takové, že v každé době je krize nějakého druhu, že nebylo žádné doby bez krize.“

JOSEF DOLISTA

Ukrajinské putování za TGM

Odhalení pamětní desky připomínající 100 roků od návštěvy TGM v Užhorodě

Všichni to známe. Občas se stane, že se se spleteme a přiřadíme k sobě věci, v tomto případě články, které k sobě nepatří. A to se stalo i u článku v čísle 138. Za to se našim čtenářům omlouváme a správné znění celého textu opětovně zveřejňujeme.

Někomu by se mohlo zdát, že ve stále pokračujícím kovidovém marasmu není zrovna na podobné zahraniční akce Masarykova hnutí dobrý čas. Budiž, připouštím, že i pro mne bylo plánování takové velké akce na území Ukrajiny s blížícím se podzimem a opětovným zhoršováním epidemiologické situace poměrně značnou výzvou a komplikací. Už samotné shánění podpory na instalaci pamětní desky a její financování se zdálo být těžkým úkolem. Nicméně i v této věci mne jako vždy ochotně podpořil nyní již bývalý předseda MDH pan profesor Michael Halaška, kterému za to patří moje velké díky.

Nejprve jsme se během jara a léta 2021 snažili o získání podpory prostřednictvím českých ministerstev kultury a zahraničních věcí a také ambasády ČR v Kyjevě a generálního konzulátu ve Lvově. Nicméně jak čas běžel, zdálo se, že překonání všech oficiálně požadovaných byrokratických procedur ze strany ukrajinských státních orgánů je záležitost tak na dva roky. A ten čas jsme rozhodně neměli. Po nocích jsem přemýšlel nad tím, jak se vyhnout těmto procedurám a jak dostát svému vlastnímu slibu, který jsem si v roce 2019 při vedení delegace v Užhorodě předsevzal. Nakonec mě navštívila moje klasická noční múza s kreativním řešením, které jsem hned začal realizovat. Nápad byl až neuvěřitelně snadný, a to získat povolení na umístění pamětní tabule přímo od ředitele muzea, nikoliv na fasádě budovy, ale hned u vstupu, kde tedy už